

Etnologisk perspektiv må således være det samme som kulturhistorie. Endvidere kan det konstateres, at begge arbejder med et bredt kulturbegreb, hvor kulturen er et orienteringsmiddel og værdisystem. Dette sammenfald understøttes endvidere af Stoklunds konklusion i indledningen (s. 11): »At analysere den proces, hvorved elementer fra »den gamle verden«, fra naturen, fra historien eller fra dagliglivet vælges ud, tillægges betydning og bygges sammen til et nyt

kulturelt system, er etnologernes spændende hovedopgave i studiet af det nationale.« Det samme gælder historikernes (og kultursociologernes)! Etnologien har øjensynligt udviklet sig fra at være folkemindvidenskab over studiet af materiel folkekultur til en almindelig historisk betragtningsmåde. En konkurrerende videnskabelig disciplin, men næppe en konkurrerende betragtningsmåde eller metode.

Claus Møller Jørgensen

OLDTID OG MIDDELALDER

Anne Nørgård Jørgensen and Birthe L. Clausen (eds.): *Military Aspects of Scandinavian Society in a European Perspective, AD 1-1300. Papers from an International Research Seminar at the Danish National Museum, Copenhagen, 2-4 May 1996*. Publications from the National Museum, Studies in Archaeology & History, Vol. 2. (Nationalmuseet, 1997). 266 s., 295 kr.

Krigens historie er blevet legitim. Flere af forfatterne i et bind, der blev resultatet af et internationalt symposium på Nationalmuseet i 1996, reflekterer over dette forhold. Richard Abels påpeger, at militærhistorie alt for længe har været reserveret entusiastisk med interesse for slag, og Timothy Reuter må konstatere, at studiet af krig har lidt under for megen fred i vor tid. Få historikere har skudt på andre for alvor.

Symposiets 26 bidrag koncentrerer sig om Danmark og det øvrige Norden i jernalderen og tiden frem til 1200-tallet, men der er mange og solide indlæg om Romerriget og om franske, engelske og tyske militære forhold i samme tid. Me-

ningen er at relatere de nordiske samfunds, herunder særlig Danmarks, militære status til de sydlige naboers.

Det kildemateriale, som udnyttes af forfatterne, er af mange slags. De nordiske mosefund er glansnumre, men i høj grad spændende er også fundet i Kalkriese af et par tusind romerske genstande, der må stamme fra Varus' nederlag i 9. e.Kr. Man finder analyser af våbengrave, befæstninger og spærringer, bådehuse, men også de skriftlige kilder er i høj grad inddraget. Dette muliggør sofistiskerede diskussioner af hærstørrelser, militær organisation og logistik samt forsvar. Naturligvis er der forskelle mellem romernes velorganiserede stående hær, skildret af Sigmar von Schnurbein, og de germanske folkeslags militære opbud, men som det fremhæves af Bernard Bachrach må begrebet »Dark Ages« anses for dødt: Romerrigets afløser, blandt andet Merovingerriget, videreførte de ældre militære teknikker, der bevarede deres aktualitet, fordi befæstede byer levede videre. Også Richard Abels fremhæver den angelsaksiske stats effektive civile og militære strukturer, men han ser dem som en følge af

mobiliseringen mod vikingeangrebene fra 870'erne og fremefter.

En række glimrende indlæg tydeliggør den militarisering af samfundet, der skete i Romerriget og hos germanerne i løbet af det første årtusinde. Den gensidige påvirkning er evident. Således viser Johan Engström, hvordan de krigere, der fra begyndelsen af 500-tallet blev begravet i det upplandske gravfelt Vendel, i deres udrustning og kavaleriteknik var under indflydelse fra romerske lejetropper fra Det sassanidiske Rige. Det bliver klart, at de nordiske folkeslag fra 200-tallet blev aktive i krigsførelse i stor målestok, med flåder på måske 30-40 krigsskibe og med hære på måske 400 mand. Anne Nørgård Jørgensen argumenterer godt for, at en samlet dansk flåde opererede fra omkring år 700, og i en af flere fine analyser af våbengrave undersøger Anne Pedersen de danske våben- og ryttergrave fra vikingetiden. Ryttergravene fra 925-975 kan, mener hun, knyttes til tidens styrkede kongemagt og et øget behov for lokalt at vise uafhængighed og magt. Hvor man tidligere havde fået status ved direkte deltagelse i vikingetog, måtte man nu mobilisere symboler for at markere sig. Disse symboler var naturligvis krigens værktøj.

Timothy Reuter opridser instruktivt de forskellige former, hvorunder man kunne mobilisere en hær i den tidlige middelalders Europa. Krigsherren kunne bruge hirden, lejetropper, et større følge eller udskrive folk. Imidlertid må man sige, at et entydigt billede af de veksellende former for militært land- og søopbud i vort eget land desværre ikke tegner sig efter læsningen. Her er det et problem, at udspillet fra arkæologerne kun i ringe grad tages op af de to involverede danske historikere, Michael Gelting og Niels Lund. Gelting beskæftiger sig med den danske socialstruktur og statsform, som han karakteriserer som ikke væ-

sensforskellig fra det øvrige Europas, om end præget af en temmelig svag stat og derfor – paradoksalt nok – af en mindre udviklet feudalisme. Hvad det konkret betød for det militære udbud, specificeres imidlertid ikke. Niels Lund skitserer det synspunkt, som han fyldigere har argumenteret for i sin disputats, nemlig at kystledingen går tilbage til ca. 1170, og at den tidligere bestod af landets høvdinge med deres egne krigere. En diskussion af dette synspunkt i forhold til eksempelvis Anne Nørgård Jørgensens præsentation af søforsvaret i Danmark 200-1300 og Bjørn Myhres arkæologiske studier over jernalderens ledingsorganisation i Norge havde været på sin plads. Denne synlige mangel kunne have været opvejet gennem et diskuterende og overvejende forord, som trak linjerne op i denne og andre komplicerede sager. Nogen let opgave ville det ikke have været at skrive på tværs af de ofte ganske specialiserede bidrag, men der savnes nu en samlet behandling af de nye udsagn fra arkæologien sat i forhold til de historiske kilder og historikernes udnyttelse af dem. Samlet viser det foreliggende bind dog uden al tvivl, at militærhistorien har vist sig at være en særdeles frugtbar angrebsvinkel.

Bjørn Poulsen

Olaf Olsen: *Da Danmark blev til.* (Fremad, 1999). 108 s., 168 kr.

Olaf Olsen kvitterede i foråret 1999 for modtagelsen af Rosenkjærprisen med seks radioforedrag, som nu foreligger i bogform i lidt udvidet skikkelse. Det første kapitel handler om arkæologi og historie. Det betones, at formålet for de adskilte videnskabsgrene er det samme, at skrive menneskets historie, kun kildematerialet er forskelligt. Forfatteren sparker lidt til historikerne, som har rubriceret de arkæologiske levn som stumme kilder, og mener, at arkæologi-